

BANK XARAJATLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH

*U.A.Shirinov – Samisi, dotsent
I.Abduxoliqov SamISI talabasi*

Annotatsiya: Maqolada bank xarajatlarini tasnifi va tavsifi, ularni tahlil qilish, bankning umumiy moliyaviy holatini yaxshilashga qanday ta'sir o'tkazadi va avtomatlashtirishning bu jarayonni qanday yaxshilashini ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: bank xarajatlari, foizli xarajatlar, foizsiz xarajatlar, chet el banklari.

Аннотация: В статье приведены классификация и описание банковских расходов, их анализ, как они влияют на общее финансовое состояние банка и как автоматизация может улучшить этот процесс.

Ключевые слова: банковские расходы, процентные расходы, непроцентные расходы, иностранные банки.

Abstract: The article describes the classification and description of bank expenses, their analysis, how they affect the overall financial condition of the bank, and how automation can improve this process.

Key words: bank expenses, interest expenses, non-interest expenses, foreign banks.

Bank xarajatlari, bankning moliyaviy operatsiyalarni yuritish uchun xarajat qilishi kerak bo'lgan barcha harajatlarni ifodalaydi. Bu harajatlar, hodisalar uchun, xodimlar to'lovini va boshqaruv tahlilini, moliyaviy hisob-kitoblarni yuritish, marketing va reklama va boshqa faoliyatlar uchun xarajat qilinadi. Bu xarajatlar bankning boshqa yuridik shaxslar bilan hamkorlikda ishlab chiqarishni, mijozlarga xizmat ko'rsatish uchun zarur bo'lgan maishiy xodimlar, xizmatlar, texnikani olish va boshqa yuridik va jismoniy malumotlar uchun xarajatlar ishlatadi. Bank xarajatlarini ikkita asosiy turga bolish mumkin:

1-rasm. Bank xarajatlari

O'z navbatida xarajatlar yana bir nechta turlarga tasniflanadi. bularga quyidagilarni misol qilib korsatish mumkin. Bular moliyaviy operatsiyalar, boshqarish xizmatlari, texnikaviy xizmatlar va xodimlar uchun to'lanadigan xarajatlar kabi maydonlarga bo'linadi. Moliyaviy operatsiyalarga oid xarajatlar, masalan, bankning mablag'lar o'tkazish operatsiyalari uchun to'laydigan harajatlar, mablag'lar bilan bog'liq moliyaviy dokumentlar uchun to'lanadigan xarajatlar kabi elementlarni o'z ichiga oladi. Boshqarish xizmatlari (masalan, HR va maliyaviy boshqaruv) uchun xarajatlarga Texnikaviy xizmatlar (masalan, kompyuter va dasturiy ta'minotni yangilash, tizimlarni xavfsizlikni ta'minlash) uchun ham xarajatlarni oladi. Xodimlar uchun to'lanadigan xarajatlar, xodimlar uchun maosh, tafiro, ta'lim va boshqa sohalarda xodimlarni rivojlantirish uchun xarajatlar kabi harajatlarni o'z ichiga oladi. Bu turdagi xarajatlar barcha moliyaviy institutlar uchun joriy bo'lgan xarajatlardir va ular moliyaviy huquqiy normativlarga amal qiladi.

Bank xarajatlari haqida quyidagi olimlar o'z tadqiqotlarini olib borishgan: professorlar K.B.Urazov, S.N.Tashnazarov, D.Rustamov dotsentlar N.U.Xudayberdiyev, U.A.Shirinov, D.D.Pashaxodjayeva va boshqalar.

Banklarda asosiy muammolardan biri bu daromadlarni maksimallashtirish va xarajatlarni minimallashtirish bo'lib xisoblanadi. Xarajatlarni minimallashtirish borasida ko'plab olimlar izlanishlar ilib borgan va hozirda ham olib borilmoqda. Shu olimlar fikrini jamlagan xolda quyidagi ular keltirgan bir qancha yechimlarni ko'rsatib otishimiz mumkin.

Xarajatlarni kamaytirish uchun quyidagi usullar ishlatilishi mumkin:

1. Texnologiyalarni tartibga solish: Oldingi texnologiyalarni yangi vaqtincha texnologiyalari bilan almashtirish, misol uchun avtomatlashtirish, qurilish o'zgarishlari va yuqori samarali dasturlash bilan bank operatsiyalarini tezlashtirish mumkin.

2. Boshqaruv tizimini mustahkamlash: To'liq avtomatlashtirilgan va barcha bank operatsiyalarini boshqaruv tizimi orqali boshqarish, masalan, xodimlarni kiritish va chiqarish, maoshlarni amalga oshirish, bank xizmatlaridan foydalanuvchilarga ma'lumotlarni taqdim etish va yana ko'plab operatsiyalar uchun boshqaruv tizimi ishlatish orqali xarajatlarni kamaytirish mumkin.

3. Energiyadan foydalanishni kamaytirish: Qulay va samarali energiyaxo'jalik vositalari, energiyani tejoyuzli e'tibor bilan foydalanish, katta hissa brauzer va qayta ishlab chiqilgan modulli va serverlarni ishlatish orqali energiyani tejoyuzli ishlatish mumkin.

4. Xodimlarning tayyorlanish va malakasini oshirish: Xodimlarini yaxshi ta'lim va bilim bilan tayyorlash, ularning malakasini oshirish va barcha bank operatsiyalarini samarali amalga oshirish uchun zarur miqdorda moliyaviy va vaqt bosqichlari investitsiyalarni kiritish.

Bank xarajatlarini takomillashtirish uchun yuqoridagi misollarni qo'llash ham mumkin. Masalan, banklar yuqori texnologiyalardan foydalangan xolda o'z faoliyatini avtomatlashtirish orqali ma'lum bir ish o'rinlarini kamaytirish orqali

xarajatlarini tejab qolishi mumkin.yana banklar o'z operatsiyalarni soddalashtirish orqali ham xizmat sifatini oshirish orqali, xodimlarni malakasini oshirish orqali ham xarajatlarni minimallashtirish mumkin.

Xulosa o'rnida, bank o'z xarajatlarini kamaytirish orqali nimalarga erishishi mumkinligini ko'ramiz:

1. Tezlik: Bank xarajatlari takomillashtirganda, tijorat muomalasi tezlashtirilishi mumkin. Bu, moliyaviy muomalalarni tezlashtirish va savdo muomalalarini tezlashtirishga yordam beradi.
2. Daromad oshirish: Bank xarajatlari takomillashtirilganda, daromad oshirish uchun imkoniyatlar oshadi. Bu, bankning daromadning o'sishini ta'minlash uchun qo'llab-quvvatlashishi mumkin.
3. To'lash miqdori: Bank xarajatlari takomillashtirilganda, to'lash miqdori kamayadi, shuningdek, moliyaviy resurslar etkazib berish uchun kerak bo'ladi.
4. Muxim foyda: Bank xarajatlari takomillashtirilganda, tijorat muomalasi va boshqa moliyaviy muomalalarda muxim foyda hosil bo'ladi.
5. Muxim ko'tarilish: Moliyaviy sohasida hamkorlikda takomillashtirish, bankning muxim ko'tarishini ta'minlash uchun zarur bo'ladi. Bu, bankning yangi sohalarga kirishini oshirish va yangi mijozlarni jalb qilishga yordam berishadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- 1.Ширинов, У. А., & Нарзуллаев, Н. А. (2022). Молиявий мажбуриятлар аудитини такомиллаштириш. *Экономика и социум*, (6-2 (97)), 810-813.
2. Ширинов, У. А., & Нарзуллаев, Н. А. (2022). Молиявий мажбуриятлар аудитини методологик асослари. *Экономика и социум*, (6-2 (97)), 814-817.
3. Ширинов, У. А. (2021). Improvement of methodology of auditoral assessment of segmentary accounting and reporting reality in committees providing communication services. *Экономика и социум*, (5-2), 642-647.
4. Уразов, К. Б., & Ширинов, У. А. (2023). Хизматлар соҳасини ривожлантиришда бухгалтерия ҳисобининг ўрни. *Экономика и социум*, (6-2 (109)), 1016-1019.
5. Уразов, К. Б. (2005). Иқтисодий эркинлаштириш шароитида бухгалтерия ҳисобининг концептуал масалалари. Монография. Т.: *Фан*, 89-135.
6. Уразов, К. Б., & Вахидов, С. В. (2019). Бошқа тармоқларда бухгалтерия ҳисобининг хусусиятлари. Т.:«*Фан ва технология*, 540.
7. Rustam o'g'li, R. M. (2022). Bank tizimi daromadlari, xarajatlari va daromadlilik ko'rsatkichlari tahlili. *Research and education*, 1(1), 254-262.
- 8.Rustamovich, R. D. (2024). Tijorat banklarida daromad va xarajatlar hisobi. *IMRAS*, 7(1), 226-234.